

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет Імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики

**ПРОЕКТ «ВЕЛИКА АЛБАНІЯ»
У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ СУЧАСНОСТІ**

АВТОРЕФЕРАТ

дипломної роботи

на здобуття освітнього ступеню «магістр»

Виконав:

Студент VI курсу, групи 691

Галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність: 291

«Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»

Сирбу Олександр Дмитрович

Науковий керівник:

Доктор історичних наук, професор

Тригуб Олександр Петрович

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Проект «Великої Албанії» є ідеєю албанців зі створення держави, де албанський етнос є превалюючим. Цей проект підтримується державною владою, які відкрито оголошують про необхідність приєднання територій з переважаючим албанським населенням. Албанія виділяється тим, що відрізняється від своїх сусідів по релігійно-конфесійною ознакою, тому вона заручилася підтримкою всього ісламського світу.

Зовнішньополітичний курс Республіки Албанія в кінці ХХ - початку ХХІ ст., його основні тенденції та пріоритети являють собою одну з ключових проблем для розуміння того, що відбувається в даний час на Балканському півострові і в Європі в цілому. В регіоні немає іншої держави, в історії і сучасності якого були б так тісно переплетені державні та етнічні мотиви.

Магістерське дослідження дозволяє глибше зрозуміти політичні процеси, що відбуваються як в самій Албанії, так і в ареалі проживання албанського етносу, пов'язаного з Тираною історично й етнічно тісними, але одночасно і внутрішньо суперечливими зв'язками. Тема дослідження є частиною більш широкого пласта проблем, пов'язаних з міжнародними відносинами на Балканському півострові і в регіоні Південно-Східної Європи в цілому. Необхідно підкреслити, що саме албанський фактор відіграє в даний час одну з ключових ролей у визначенні архітектури безпеки в балканському регіоні і ця роль, в перспективі, буде тільки зростати в силу його особливостей і тієї підтримки, якою він користується ззовні.

Об'єктом дослідження є зовнішня політика Албанії.

Предмет дослідження – сутність та особливості реалізації проекту «Велика Албанія» у міжнародних відносинах сучасності.

Територіальні рамки дослідження включають території Албанії, Хорватії, Сербії, Республіки Північна Македонія, Греції, Косово.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період з кінця 1980-х рр (розвиток албанського національного руху і еволюція албанської національної ідеї) до квітня 2021 року (останні події у відносинах Албанії з балканськими країнами). Варто сказати, що автор дещо розширює хронологічні межі до 1878 року, коли вперше була озвучена ідея «Великої Албанії» під час створення Призренської Ліги Албанської народу, яка виступала за автономію в складі Османської імперії територій, де албанці, становили етнічну більшість.

Мета і завдання. Мета роботи полягає у дослідженні зовнішньої політики Албанії на Балканах в кінці ХХ- ХХІ столітті.

Відповідно до мети, автор сформулював такі **завдання**:

- розкрити стан наукової розробки теми та джерельну базу дослідження;
- охарактеризувати методологію дослідження проекту «Велика Албанія» у міжнародних відносинах сучасності;
- з'ясувати витоки та ідейну основу проекту «Велика Албанія»;
- дослідити сучасний стан та роль позарегіональних акторів в реалізації проекту «Велика Албанія»;
- проаналізувати політику Албанії щодо регіонів балканських країн, населених албанцями, в контексті реалізації проекту «Велика Албанія».

Новизна даної роботи полягає в тому, що дане дослідження є спробою комплексного дослідження сутності та особливостей реалізації проекту «Велика Албанія» у міжнародних відносинах сучасності.

Практичне значення роботи полягає в можливості подальшого використання отриманих даних студентами в навчальних та науково-дослідницьких цілях, зокрема при вивченні курсів «Міжнародні відносини та світова політика», «Конфліктологія та теорія переговорів», «Актуальні проблеми міжнародних відносин».

Апробація результатів дослідження. Частина теоретичних положень та висновків цього дослідження знайшла своє відображення у доповіді на Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів і молодих учених «Південна Україна у міжнародних відносинах: історія та сучасність» (м. Миколаїв, травень 2020), «Травневі студії 2021: історія, міжнародні відносини, філософія» (м. Вінниця, квітень 2021).

Публікації:

1. Сирбу О. Політика Албанії щодо Косово після 1999 року // XIII Всеукраїнської науково-практична конференція студентів і молодих учених. «Південна Україна у міжнародних відносинах: історія та сучасність»: тези. 2020. С. 15-17.

1. Сирбу О.Д. Етнічні проблеми у відносинах Албанії та Греції // III Міжнародна наукова конференція для студентів та молодих вчених «Травневі студії: історія, міжнародні відносини, філософія». Тези. Вінниця. 2021. (у друці).

2. Сирбу О.Д. Витоки та ідейна основа проекту «Велика Албанія» // Молодий вчений. № 6 (94). 2021. (у друці).

Структура роботи відбиває поставлені перед дослідженням цілі та завдання. Загальний обсяг її становить 102 сторінки, з них основного тексту – 93 сторінки. Дипломна робота складається з анотації, переліку умовних скорочень, вступу, трьох

розділів, восьми підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури (82 найменувань українською, російською, англійською, сербською та албанською мовами).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДОСЛІДЖЕННЯ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету та завдання роботи, об'єкт та предмет дослідження; сформульовано наукову новизну, з'ясовано практичне значення отриманих результатів, їх апробація, окреслено структуру роботи.

У першому розділі **«Теоретичні засади дослідження проекту «Велика Албанія» у міжнародних відносинах сучасності»** подається аналіз стану наукової розробки та джерельної бази проблеми та проаналізовано методологію дослідження.

У пункті 1.1 *«Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження»* з'ясовано, що наявної літератури та джерельної бази виявилось достатньо для написання магістерської роботи. Відзначено, що українські науковці недостатньо уваги приділяють висвітленню проблеми проекту «Велика Албанія» в сучасних міжнародних відносинах.

У підрозділі 1.2 *«Методологія дослідження проекту «Велика Албанія» у міжнародних відносинах сучасності»* показано, що для дослідження сутності та особливостей реалізації проекту «Велика Албанія» було використано як загальнонаукові, так і конкретно–наукові методи дослідження обраної теми. Зокрема автор звернувся до методів аналізу і синтезу, індукції та дедукції, узагальнення, групування, історичного методу, тощо. Дана робота виконана на основі інформаційного, хронологічного, компаративного, інституційного та системного підходу з використанням принципів об'єктивності, історизму, термінологічного, системного принципу та принципу сходження від абстрактного до конкретного.

У другому розділі **«Зародження та сутність проекту «Велика Албанія»** розкрито витоки та ідейна основа проекту «Велика Албанія» та проаналізовано сучасний стан і роль позарегіональних акторів в реалізації проекту «Велика Албанія».

У підрозділі 2.1 *«Витоки та ідейна основа проекту «Велика Албанія»* визначено, що ідея «Великої Албанії» має глибоке історичне коріння. Однак, не є офіційною концепцією зовнішньої політики албанського уряду. «Велика Албанія» являє собою ідею возз'єднання всіх територій, на яких проживає албанський етнос. В цьому випадку албанці будуть претендувати на частину території Греції, половину Македонії, все Косово, частину територій південної Сербії, а також на половину Чорногорії.

У підрозділі 2.2 «Сучасний стан та роль позарегіональних акторів в реалізації проекту «Велика Албанія» з'ясовано, що сьогодні концепцію «Великої албанської держави» підтримують США, щоб знайти *modus vivendi* з ісламським світом і дати зрозуміти Європі, що албанці-мусульмани, з їх точки зору, можуть бути основою світської європейської держави, якою американці бачать цю нову версію Албанії. А зближення Косово та Албанії російські політики називають втіленням ідеї «Великої Албанії» за підтримки США та НАТО. Втім, вступ Албанії в НАТО у 2009 році і заявка на вступ до Європейського Союзу означають, що без згоди своїх нових союзників Албанія ні політичним, ні тим більше військовим шляхом боротися за «велико-албанську» ідею не може.

У третьому розділі «Політика Албанії щодо регіонів балканських країн, населених албанцями, в контексті реалізації проекту «Велика Албанія» розкрито відносини Албанії із Сербією та Республікою Північна Македонія, висвітлено особливості відносин Албанії із Грецією та Хорватією та з'ясовано місце та роль Косово в зовнішній політиці Албанії на Балканах

У пункті 3.1 «Відносини Албанії із Сербією та Республікою Північна Македонія» встановлено, що Албанія із Сербією офіційно налагодила дружні відносини, втім проект «Велика Албанія» найбільше хвилює саме керівництво Сербії. Хоча, у рамках вжитих заходів для полегшення переміщення громадян Республіки Албанія та Республіки Сербія було досягнуто, щоб рух громадян обох країн був вільним і без віз. Щоб зробити рух громадян ще простішим, чиновники обох країн обговорюють подальше спрощення процедур переміщення за допомогою посвідчень особи. Також докладаються зусилля для подальшого спрощення формальностей, необхідних для вільного переміщення вантажів та пасажирів, беручи за приклад реальність країн Європейського Союзу.

Істотний вплив Албанія здійснює на північномакедонську діаспору, змагаючись в цьому плані з Пріштіною, яка теж не проти зайняти лідерство в албанському світі. Албанія займала стриману позицію в македонському міжетнічному конфлікті, який перейшов в «гарячу» стадію весною 2001 року Засудивши будь-які форми насильства і підтримавши суверенітет і територіальну цілісність Македонії, вона виступила за якнайшвидше припинення військових дій і перехід ситуації в переговорне русло. Разом з тим, під час збройного протистояння Визвольної національної армії (ВПА) етнічних албанців з урядовими силами контакти між двома країнами набули епізодичного характеру і здійснювалися переважно в рамках регіональних ініціатив.

У пункті 3.2 «Особливості відносин Албанії із Грецією та Хорватією» виявлено, що головною проблемою із Грецією була і залишається проблема етнічної спільноти

чамів. Чами мусульманського віросповідання розглядаються владою Греції як релігійна, а не етнічна меншість. Ситуація навколо проблеми чамів набула нового виміру у 1991 році, коли на хвилі розпаду однопартійної тоталітарної системи в Албанії виникла організація під назвою Національна політична асоціація Чамерії. Її завданням було проголошено діяльність з метою «вираження і захисту» інтересів народу Чамерії. Албано-грецькі протиріччя, стихаючи час від часу, підтримуються на постійному «підігріві», і чим більше грецька влада буде зацікавлена в «податливості» албанського керівництва, тим більш ймовірно, що питання грецької нацменшини матиме шанс стати додатковим подразником, а, можливо, важелем тиску на албанський уряд.

Хорватія є важливим союзником для Албанії в регіоні, з яким узгоджуються її позиції та позиції щодо регіональних питань і за її межами. Хорватія виступала супутником процесу членства в НАТО, і між двома країнами існує тісна співпраця в рамках реформ у сфері національної оборони та безпеки.

У пункті 3.3. *«Косово в зовнішній політиці Албанії на Балканах»* доведено, що станом на сьогоднішня ідея створення на Балканах «Великої Албанії» або, принаймні, об'єднання в одну державу Албанії та Косово як така не є офіційною метою Тирани. Однак, зроблено стало кроків по зближенню Албанії та Косово, що викликає занепокоєння в Сербії та Росії, які вбачають у цьому «руку» США та НАТО. Керівництво Албанії всі останні роки всіляко підкреслює, що підтримка, яка надається офіційною Тираною самопроголошеному незалежному Косово, не тільки не несе небезпеки Балканам, але, навпаки, сприяє безпеці в регіоні і в Європі в цілому.

У **висновках** узагальнено головні результати магістерського дослідження.

1. Дослідження стану наукової розробки проблеми та її джерельної бази показало, що досліджуване питання є досить маловивченим вітчизняними дослідниками. Більшу увагу розкриттю сутності та особливостей реалізації проекту «Велика Албанія» у міжнародних відносинах сучасності приділяють іноземні дослідники, в основному російські та балканські.

Джерельна база дослідження охоплює коло джерел, частина яких вводиться до наукового обігу вперше. Матеріали, використані при написанні роботи, умовно можуть бути поділені на кілька груп: офіційні документи глав держав, урядів та міжнародних організацій; інформація з офіційних сайтів; публікації ЗМІ. Незважаючи на те, що не всі документи є рівнозначними за змістом, їх сукупності, інформаційності та насиченості виявилось достатньо для розкриття теми та досягнення зазначеної перед автором мети.

2. В основі дослідження лежать концептуальний та парадигмальний підходи до аналізу міжнародних систем. До принципів і методів, використаних при написанні роботи, належать принципи історизму, системності, логічності, багатофакторності, методологічного плюралізму та сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового дослідження таких, як: аналіз і синтез, індукція і дедукція, історикогенетичний, структурно-функціональний, типологічний, порівняльний. Отже, системне використання різноманітних способів теоретичного пошуку дає можливість дослідити різні аспекти даної теми, яка присвячена зовнішній політиці Албанії.

Методологічною передумовою використання методів історіографічного дослідження є їх взаємозв'язок із філософськими та загальнонауковими методами. Сучасні дослідники характеризують методи історичного дослідження як загальні, що належать історичній науці у цілому й застосовуються в усіх галузях історичних досліджень. У роботі використано комплекс науково-дослідницьких методів, серед яких чільне місце займають методи історіографічного аналізу й синтезу, історико-хронологічний, порівняльно-історичний, системно-структурний, історико-генетичний, історико-типологічний, статистичний та деякі інші спеціально- і конкретно-наукові методи, порівняльний, аналіз і синтез, індукція і дедукція.

3. Проект «Великої Албанії» є ідеєю албанців зі створення держави, де албанський етнос є превалюючим. Ідея була вперше озвучена в 1878 р на території сучасної республіки Косово в Призрені, коли була створена Призренська Ліга Албанської народу, яка виступала за автономію в складі Османської імперії територій, де албанці становили етнічну більшість.

До ключових документів «Великої Албанії» варто віднести «Меморандум» Форуму албанських інтелектуалів Косово від 26 жовтня 1996 і «Платформу рішення албанського національного питання» Албанської академії наук, складену влітку 1998 г. Ці документи були перекладені на англійську мову і поширені по всьому світу. Однак, албанські націоналісти як і албанське уряд взагалі не люблять термін «Велика Албанія», вважаючи за краще говорити про «етнічну Албанію». Це стосується не тільки Албанії, Косово і Західної Македонії, але і частин Сербії і Чорногорії. Однак мало хто албанці зацікавлені в створенні нової держави на цій землі. Для більшості приєднання до Європейського союзу є набагато більш актуальною проблемою.

4. Політична ситуація в самій Албанії, сьогодні ніяк не сприяє тому, щоб її керівництво і політичні еліти зосереджувались на реалізації великоалбанської ідеї. Політика албанського експансіонізму не була б такою ґрунтовною без серйозного фактора зовнішнього впливу. І справді, всебічну підтримку албанським рухам надають США і

Туреччина. Проект «Велика Албанія» виступає як інструмент, який використовується США і ЄС для блокування будь-якої можливості реалізації російської ініціативи в регіоні.

Велика Албанія на сьогодні має мало шансів на те, щоб стати реальністю. Натомість більш реальними є намагання Росії, під прикриттям «благих намірів», зокрема, захисту братніх балканських народів від албанського націоналізму, посилити свій вплив над «пороховою бочкою» Європи.

5. Встановлено, що внутрішньомакедонські проблеми, пов'язані, перш за все, із забезпеченням прав албанського населення Республіки Північна Македонії, роблять помітний вплив на динаміку відносин між Північною Македонією та Албанією. Албанія займала стриману позицію в македонському міжетнічному конфлікті, який перейшов в «гарячу» стадію весною 2001 року. Засудивши будь-які форми насильства і підтримавши суверенітет і територіальну цілісність Македонії, вона виступила за якнайшвидше припинення військових дій і перехід ситуації в переговорне русло. Разом з тим, під час збройного протистояння Визвольної національної армії (ВПА) етнічних албанців з урядовими силами контакти між двома країнами набули епізодичного характеру і здійснювалися переважно в рамках регіональних ініціатив.

Проблема етнічної групи чамів є ключовою у періодичному загостренні відносин між Албанією та Грецією. Влада Албанії у червні 1994 року прийняла закон, який проголосив день 27 червня «Днем пам'яті жертв геноциду грецьких шовіністів проти албанців Чамерії». Це підвищило градус напруги в албансько-грецьких відносинах став неухильно підвищуватися. Сьогодні ця проблема залишається не вирішеною, однак напруга навколо цього питання спала.

Відносини Албанії та Хорватії є найменш проблематичними. Адже в Хорватії албанці є автохтонною національною меншиною, яка визнається Конституцією Хорватії. Албанці обирають спеціального представника до хорватського парламенту разом з іншими членами чотирьох інших національних меншин.

З 1997 року спостерігалась ескалація косовської кризи як результат проникнення в сербський край зброї з розграбованих складів албанської армії і активного залучення частини албанської військово-політичної еліти в операції по озброєнню, фінансуванню і підготовці «Армії визволення Косова». Це, в свою чергу, зробило Албанію і її зовнішню політику заручником розвитку ситуації в Косово. Разом з тим, албанське керівництво, переосмисливши підходи до косовської проблеми, отримало можливість для подальшого зміцнення свого становища. Позиціонуючи себе як «голос всіх албанців» Тирана, таким чином, позбавляла певною мірою самостійності Приштини в албанських справах. Косово,

поступово завойовуючи міжнародне визнання, прагнуло більше впливати на албанський фактор Балкан, володіючи відповідними фінансовими і політичними ресурсами.

АНОТАЦІЯ

Сирбу О.Д. Проект «Велика Албанія» у міжнародних відносинах сучасності. – На правах рукопису.

Робота на здобуття кваліфікації магістр міжнародних відносин за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини». – Чорноморський національний університет імені Петра Могили. Миколаїв, 2021.

Проект «Великої Албанії» є ідеєю албанців зі створення держави, де албанський етнос є преваляючим. Цей проект підтримується державною владою, які відкрито оголошують про необхідність приєднання територій з переважаючим албанським населенням. Албанія виділяється тим, що відрізняється від своїх сусідів по релігійно-конфесійною ознакою, тому вона заручилася підтримкою всього ісламського світу. Зовнішньополітичний курс Республіки Албанія в кінці ХХ - початку ХХІ ст., його основні тенденції та пріоритети являють собою одну з ключових проблем для розуміння того, що відбувається в даний час на Балканському півострові і в Європі в цілому. В регіоні немає іншої держави, в історії і сучасності якого були б так тісно переплетені державні та етнічні мотиви.

У роботі з'ясовано витоки та ідейну основу проекту «Велика Албанія». Досліджено сучасний стан та роль позарегіональних акторів в реалізації проекту «Велика Албанія». Також автор аналізує політику Албанії щодо регіонів балканських країн, населених албанцями, в контексті реалізації проекту «Велика Албанія».

Ключові слова: Албанія, проект (ідея) «Велика Албанія», етнічні проблеми, Балкани

SUMMARY

Sirbu O.D. The "Greater Albania" project in modern international relations. - On the rights of the manuscript.

Graduate work for obtaining an educational degree «master». Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, 2021.

The Greater Albania project is the idea of Albanians to create a state where the Albanian ethnic group is predominant. This project is supported by the state authorities, who openly declare the need to annex territories with a predominant Albanian population. Albania stands out from its neighbors on religious grounds, so it has enlisted the support of the entire Islamic world. The foreign policy course of the Republic of Albania at the end of the XX - beginning of the XXI century, its main tendencies and priorities are one of the key problems for understanding what is happening now on the Balkan Peninsula and in Europe as a whole. There is no other state in the region whose history and modernity are so closely intertwined with state and ethnic motives.

The origins and ideological basis of the Greater Albania project are clarified in the paper. The current state and role of non-regional actors in the implementation of the Greater Albania project are studied. The author also analyzes Albania's policy towards the regions of the Balkan countries inhabited by Albanians in the context of the implementation of the Greater Albania project. The master's study provides a deeper understanding of the political processes taking place both in Albania itself and in the area of residence of the Albanian ethnic group associated with Tirana by historically and ethnically close, but at the same time internally contradictory ties. The topic of the study is part of a wider range of issues related to international relations in the Balkans and in the region of South-Eastern Europe as a whole. It should be emphasized that the Albanian factor currently plays one of the key roles in determining the security architecture in the Balkan region and this role, in the long run, will only increase due to its features and the support it enjoys from outside.

Key words: Albania, project (idea) "Greater Albania", ethnic problems, Balkans